

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Osiosta puuttuu konkretia ja osallisuuden edistäminen ei näy. Strategisten tavoitteiden puute loistaa poissaolollaan. Korissa 1 ei tartuta juurisyihin, vaan kohdat ovat irrallisia, eikä niihin ole lisätty aidosti konkreettisia toimenpiteitä.

Toimenpiteiden aikataulu on epäselvä. Nuorten osallisuus edellyttää selkeitä ja saavutettavia tavoitteita sekä aikataulua. Ohjelman tulisi varmistaa, että nuoret voivat osallistua päätöksentekoon myös toimenpiteiden suunnitteluvaiheessa ja että heillä on mahdollisuus seurata ja kommentoida toimenpiteiden edistymistä ajantasaisesti.

Erilaisista lähtökohdista tulevat nuoret jäävät huomiotta ohjelmassa. Nuorten osallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että ohjelma määrittelee selkeästi, miten eri nuorisoryhmiä kuullaan ja miten heidät huomioidaan päätöksenteossa. Monimuotoisuuden kunnioittaminen ja eri näkökulmien huomioiminen vahvistavat osallisuuden merkitystä, sekä edistävät hyvinvointia. Toimenpiteiden määrittely ei ole konkreettinen eikä aidosti huomioiva.

Nuorten osallistuminen edellyttää myös riittäviä resursseja nuorten aloitteiden toteuttamiseen. Ohjelman tulisi sisältää mekanismeja, jotka varmistavat, että nuoret voivat vaikuttaa päätöksiin ja että heillä on tarvittavat resurssit omien ideoidensa toteuttamiseen. Ohjelmassa tulee määritellä se, millaiset resurssit nuorten osallisuuteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin tulevaisuuden Suomessa on. Näitä resursseja ei ole määritelty ohjelmassa vaan resurssien määrä jää epäselväksi.

Ohjelman tulisi vahvistaa nuorten asemaa päätöksenteossa ja osallisuutta yhteiskunnalliseen keskusteluun. Selkeät rakenteet, kuten nuorisovaltuustot ja kuulemismenettelyt, ovat olennaisia

nuorten äänen kuulemiseksi ja huomioimiseksi. Nämä eivät ilmene ohjelmassa tarpeeksi eikä toimenpiteitä ole määritelty asiaankuuluvalla tavalla.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Nuorten osallisuus edellyttää aktiivista osallistumista mielenterveyspalveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Ohjelman tulisi tukea nuorten vaikutusmahdollisuuksia omien mielenterveyspalveluidensa muotoilussa ja parantamisessa. Hyvinvointialueiden nuorisovaltuustot jäävät tässä ohjelmassa huomiotta. Hyvinvointialueiden nuorisovaltuustot ovat keskeinen osa nuorten osallisuutta hyvinvointialueilla. Ohjelma ei tarjoa konkreettisia vaikuttamiskeinoja nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen. Hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä osallisuus on keskeinen elementti, koska vain siten palveluita voidaan suunnitella oikealla tavalla.

Terapiatakuun toteutumisen epävarmuus: Nuoret voivat tuoda arvokasta tietoa terapiatakuun toimivuudesta. Ohjelman tulisi sisältää selkeät mekanismit, joilla nuoret voivat osallistua terapiatakuun toteutumisen seurantaan ja antaa palautetta palveluiden laadusta.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Nuorten osallisuuden ja näkökulmien huomioiminen ovat keskeisessä roolissa nuorten hyvinvoinnin edistämisessä. Kuitenkin on tärkeää varmistaa, että nuoret eivät ainoastaan osallistu symbolisesti, vaan että heidän äänensä kuuluu päätöksenteossa. Osallisuus näissä kysymyksissä lisää hyvinvointia, kun palveluiden suunnittelussa aidosti huomioidaan palveluiden käyttäjät. Nuva ry kehottaa varmistamaan, että nuorten näkemykset konkretisoituvat käytännön päätöksissä, eivätkä jää pelkäksi kuulemiseksi. Tässä ohjelmassa valitettavasti näin ei käytännössä linjata.

On myönteistä pilotoida nuorten osallistumISRakenteita valtionhallinnossa, mutta ohjelmaa pitäisi myös täydentää selkeillä mittareilla ja tavoitteilla, joiden avulla voidaan arvioida pilotoinnin vaikutuksia nuorten osallistumisen laajuuteen ja vaikuttavuuteen. Nämä jäävät ohjelmassa epäselväksi. Nuva ry painottaa tarvetta ottaa huomioon eri ryhmiin kuuluvien nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet tulla kuulluksi. Ohjelman tulisi sisältää selkeät toimenpiteet, jotka varmistavat, että kaikki nuoret, myös vähemmistöihin kuuluvat, voivat osallistua ja tulla kuulluksi. On kannatettavaa, että ohjelma korostaa nuorten osallisuutta ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen. On tärkeää varmistaa, että nuorilla on käytössään riittävät resurssit ja tuki, jotta he voivat vaikuttaa ilmastonmuutokseen liittyvissä päätöksissä.

Kiusaamisen ja väkivallan ehkäiseminen on keskeisen tärkeää nuorten turvallisuuden kannalta. Ohjelman tulisi kuitenkin konkreettisesti määritellä, miten se aikoo tehostaa ennaltaehkäiseviä toimia ja jälkitoimia, sekä varmistaa, että nuoret itse voivat osallistua näiden toimenpiteiden

suunnitteluun. Konkreettiset toimenpiteet puuttuvat tästä. Ohjelmassa mainitut kirjaukset eivät edistä nykyistä tilannetta parempaan suuntaan liittyen nuorten turvallisuuden tunteeseen.

Mediakasvatuksen tukeminen on myönteistä, mutta ohjelman tulisi täsmentää, miten se varmistaa, että nuoret ymmärtävät sosiaalisen median toimintalogiikkaa ja voivat suojella itseään sen kielteisiltä vaikutuksilta. Nuorten osallistuminen tähän keskusteluun on olennaista. Yhteisöllisyyden edistäminen on tärkeää nuorten resilienssin kannalta. Nuva ry korostaa kuitenkin tarvetta vahvistaa nuorisotyön roolia yhteisöllisyyden tukijana ja varmistaa, että kaikilla nuorilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua yhteisölliseen toimintaan.

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

Nuorisotyön- ja toiminnan linjaukset ansaitisivat laajemman kirjauksen VANUPO:ssa. Nuorisotyöllä on suuri merkitys monen nuoren elämässä ja tämä vaatisi laajempaa avausta ohjelmassa. Nuorisotyön ja -toiminnan kohta on lähinnä listaus eri toiminnoista, mitä nuorisotyöhön liittyy, mutta jättää monia asioita avoimeksi. Linjauksissa viitataan monialaiseen yhteistyöhön, mutta konkreettiset keinot puuttuvat.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Osaamiskeskusrakenteessa on huomioitava aiempien osaamiskeskuksien työ, jotta työ voi muodostaa jatkumon aiempien osaamiskeskuksien kehittämistyölle. Tämä on tärkeää ottaa huomioon, jotta vältetään päällekkäiseltä ja tarpeettomalta työltä. On myös tärkeää, että osaamiskeskuksien tavoitteet ja tehtävät määritellään selkeästi ja vaikuttavuus varmistetaan oikeanlaisilla mittareilla, jotta osaamiskeskuksien työ olisi mahdollisimman hyödyllistä ja vaikuttavaa. Osaamiskeskusrakennetta luodessa on myös otettava huomioon osaamiskeskuksien välinen yhteistyö.

Verrattuna vuosien 2020-2023 VANUPOn linjauksiin, uuden VANUPOn linjaus on suppeampi osaamiskeskuksiin liittyen. Osaamiskeskusten painopisteet painottuvat uudessa VANUPOssa hyvinvointiin ja sen johtamiseen. Painopisteistä jäävät huomiotta nuorten osallisuus, jolla voitaisiin aidosti kerätä nuorilta tietoa tarvittavista toimenpiteistä liittyen hyvinvointiin. Osaamiskeskustoiminnan kautta voidaan parhaimmillaan saada päätöksenteon tueksi tärkeää dataa nuorten näkemyksistä hyvinvointiin ja hyödyntää niitä päätöksenteossa sekä palveluita suunnitella. Osallisuus on myös olennainen osa nuorten hyvinvointia: osallisuuden tunne omaan lähiympäristöön ja yhteisöön (perhe, koulu, ystävät, harrastukset) sekä mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä asioihin antavat nuorille eväät hyvinvoivaan elämään.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Kohdassa korostetaan nuorten mielen hyvinvointia, nuorisotyön laatua, osallisuutta ja ilmastonmuutoksen torjuntaa, mutta konkreettiset toimenpiteet ja resurssit näiden saavuttamiseksi

jäävät vielä epäselviksi. Erityisesti nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen liittyvät toimenpiteet vaativat selkeämpiä suunnitelmia ja resursseja, erityisesti koronapandemian aiheuttaman mielenterveyskuormituksen huomioimiseksi. Lisäksi nuorisotyön laadun vahvistaminen ja digitaalisen nuorisotyön mahdollisuuksien edistäminen vaativat selkeämpiä toimenpiteitä ja sitoumuksia.

Osallisuuden ja demokratian vahvistaminen sekä nuorten aktiivinen rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa ovat kannatettavia, mutta niiden käytännön toteutus kaipaa lisäselvyyttä ja sitoutumista. Nuva ry korostaa, että ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan selkeämpiä toimintasuunnitelmia, resursseja ja tiiviimpää yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Ohjelmassa ei mainita kertaakaan nuorisovaltuustoja vaikka nuorisovaltuustoilla on lainsäädännössä taattu ja vakiintunut asema. Tämä on Suomen Nuorisovaltuustojen Liiton näkökulmasta ongelmallista. Nuorten osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet eivät näy ohjelmassa tarpeeksi, eikä osallisuuden edistämistä tuoda konkreettisesti esiin. Ne kohdat, joissa tuodaan esiin osallisuutta, eivät ole riittäviä. Ohjelma ei edistä hallitusohjelman kirjausta nuorisovaltuustojen aseman parantamisesta Suomen kunnissa ja hyvinvointialueilla. Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto on ollut mukana valmistelemassa hallitusohjelman kirjausta nuorisovaltuustojen aseman parantamista ja on mielellään mukana myös käytännön toimenpiteiden suunnittelussa.

Kaipaamme selkeitä linjauksia siitä, miten nuoret voivat osallistua päätöksentekoon ja miten heidän näkemyksensä huomioidaan käytännössä. Nuorten äänen kuuluminen on olennainen osa demokraattista yhteiskuntaa, ja sen pitäisi olla ohjelman keskeinen painopiste.

Hirsimäki Riku
Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry